దుర్దినం

అది దుర్దినం...

అంటే ఆకాశంలో దట్టంగా మబ్బులు పట్టిన రోజు...

ఆకాశం గచ్చకాయ రంగులో ఉంది. బలిసిన ఏనుగులన్నీ ఒక చోట సేరినట్టు జలార్ద్రమైన మబ్బులన్ని ఒకచోట చేరి 'కురుస్తాం...కురుస్తా' మని గర్జిస్తున్నాయి.

పగలే చీకట్లు కమ్ముకొస్తున్నాయి. ఉండి ఉండి ఆకాశం ఆ చివర నుంచి ఈ చివరకు విద్యుత్తుతో గీత గీచినట్టు మెరుస్తున్నది. మెరుపుతీగ...ఇంకా జల్లు ప్రారంభం కాలేదు. ఈదురుగాలి వీస్తున్నది.

కనకయ్యశాస్త్రి గుండెల్లో కలుక్కుమన్నట్టయి చివాలున లేచి కూర్చున్నాడు.

మాసిపోయిన పాతగుడ్డను చెవుల చుట్టూ కప్పుకొంటూ కొంచెంగా వొణుకుతూ 'అబ్బో! వానొచ్చేట్టుందే' అనుకున్నాడు. వీధిలో జనం పలుచగా తిరుగుతున్నారు. బస్సు ఒకటి చెవులు బద్దలయ్యేలా హారను మోగించుకుంటూ 'రివ్వున' వెళ్ళిపోయింది. ఎదురుగా మురికినీళ్ళ మడుగు మధ్య ఉన్న మంచినీళ్ళ పంపుదగ్గర ఇద్దరు ఆడవాళ్ళు నవ్వుకుంటున్నారు. ఆ గాలి హోరులో వారి మాటలు కనకయ్యశాస్త్రికి వినిపించలేదు. వారిలో ఒకామె నిండుబిందెను చంక నెత్తుకుని వెళ్ళిపోయింది. రెండో ఆమె బిందెను కడిగి పంపుకింద పెట్టి అనవసరంగా చీరెను మోకాళ్ళవరకూ లాక్కుని నడుంమీద చేతులు పట్టుకుని నిలబడి కనకయ్యశాస్త్రి వంక చూసింది.

కనకయ్యశాస్త్రి మళ్ళీ గుండెల్లో కలుక్కుమనగా చూపులు తిప్పుకున్నాడు. ఆమె నడివయసులో ఉంది. బిగించిన పైటలో ఎత్తులు కనిపిస్తున్నాయి.పచ్చని పిక్కలపైన వెంట్రుకలున్నాయి. బిందె నిండినట్టుంది. ఆమె అంతలో నిండిన బిందెను ఎత్తుకుని వెళ్ళిపోయింది; పంపు ఇంకా ధారగా పడుతూనే వున్నది. అది కట్టుబడదు. నీళ్ళు చప్పుడు చేస్తూ పడుతున్నాయి.

కనకయ్యశాస్త్రి ఎడమచేత్తో గడ్డం నివురుకున్నాడు. తర్వాత పైకి చూశాడు. ఇప్పుడో, మరి కాస్సేపటిలోనో, కుంభవృష్టి ప్రారంభంకావచ్చు. మొదలయితే ఇక ఎప్పుడు తెరిపియిస్తుందో చెప్పడం కష్టం. బహుశా రోజల్లా విడవకుండా కురుస్తూనే వుండవచ్చు.

కనకయ్యశాస్త్రి విసుక్కుంటూ సర్దుకుని కూర్చుని ఎదురుగా నేలమీద ఉమ్మేశాడు. ఇవాళ ఎవరూ రాలేదు. అందరికి పనులున్నట్టున్నాయి. అంటే అందరికి ఇవాళ అన్నప్రాప్తి ఉందన్న మాట. తనకు పని లేదు. ఇవాళేకాదు, నిన్నకూడా పనిలేదు. పని లేకపోతే అన్నం ఉండదు. నిన్నల్లా అన్నంలేదు. మంగమ్మ మొన్న కనిపించి తానెక్కడో వంటకు పోతాననీ, కనకయ్యశాస్త్రిని సాయం పిలుచుకుపోతాననీ అన్నదేకాని, మాట నిలబెట్టుకోలేదు. అతడు నిన్నల్లా ఆమె కోసమే, కబురు కోసమే, ఎదురుచూస్తూ గడిపాడు, ఆమె రాలేదు సరికదా, కబురుకూడా రాలేదు. నిన్న ఆ విధంగా అభోజనంగా గడిచిపోయింది. రోజంతా తిండి లేకపోవడంచేత రాత్రి నిద్ర కూడా లేదు. కాస్త కలతనిద్రపట్టినా అన్నీ కలలు.

కనకయ్యశాస్త్రికి ఇతరులకు వచ్చే కలలేవీరావు. ఎల్లప్పుడూ పంక్తిభోజనాలు, పాయిఖానాలు మాత్రమే కలల్లోకి వస్తాయి. ఆ రెండూ దారిద్ర్య సూచనలని ఎవరో అన్నారు. అయినా తనకు కొత్తగా వచ్చి పడే దారిద్ర్య మేముంది గనుక. కాకపోతే మరింత తరచుగా తిండిలేక బాధపడవలసి వస్తుందేమో! అంతకు మించి తనను కొత్తగా వరించివచ్చే బాధలేవీలేవు. కాకపోతే ఏ జబ్బయినా రావచ్చు. అది కొంతనయం. ఆరోగ్యంగాఉండి తిండిలేక బాధపడే బదులు జబ్బుచేస్తే లంఖాణాలు చేయవచ్చు. ఆ మిషతో నయినా అన్న హితవూ ఆకలీ కొన్నాళ్ళపాటు చచ్చిపోతే మంచిది. లేకపోతే యీ ఆకలితో వేగడం కష్టం. అయినా ఎవరో చెప్పినట్టుగా తనకు ఆకలి ఎక్కువ. ఉదయం లేచింది మొదలు పొట్టలో ఏదో నిప్పుల చక్రం గిరగిర తిరుగుతున్నట్టు ఉంటుంది. ఇంత జఠరాగ్ని పెట్టాడు దేవుడు తనకు. కాని, తిండికి భరోసా యివ్వలేదు.

కనకయ్యశాస్త్రి తనలోతాను అనవసరంగా నవ్వుకుంటూ చేత్తో ఛాతిమీద రుద్దుకుంటూ సత్రంగోడకానుకుని సర్దుకు కూర్చున్నాడు. ఆకలిని మరిచిపోయి ఇతర విషయాలు ఆలోచిద్దామని ప్రయత్నంచేశాడు కొంత సేపు. ఎదురుగా కుండలు, కూజాలు అమ్ముతూ కూర్చున్న పదహారేళ్ళ పడుచు పిల్లవైపు చూశాడు. తర్వాత చూపులు మరల్చి రోడ్డుమీద పసిపిల్ల నెత్తుకుని నడిచిపోతున్న నడివయసు యువతి వంక చూశాడు. ఆమె కనుచూపుమేర దాటిపోయిన తర్వాత తన పక్కనే ఎగిరి వచ్చి కూర్చుని 'కావు కావు' మని అరుస్తున్న కాకివంక చూశాడు. బహుశా దానికి కూడా ఎక్కడ పిండం దొరికి వుండదు. నోరెత్తి దీనంగా అరుస్తున్నది. కనకయ్యశాస్త్రి దానివంక తిరిగి "ఉండు. వచ్చినదాని వెలాగూవచ్చావు.... ఉండిపో నీకు పిండం కావాలి. నాకూ తిండి కావాలి...నువ్వు నిన్న తిండి తిన్నావా? నాకు నిన్న కూడా తిండిలేదు. ఇవాళ నాకు గిరాకి తగిలితే నిన్నుకూడా వెంట తీసుకుపోతాను. అక్కడ వాళ్ళకు చెప్పి పిండం మామూలుగా చిన్నదిగా కాక కొంచెం పెద్దదిగా చేయిస్తాను. బాగా నెయ్యికూడా వేయిస్తాను. ఎంత ఎక్కువ నెయ్యి వేస్తే నువ్వంత ఆపాయ్యంగా తింటావనీ, వాళ్ళ పితృదేవతలు మళ్ళీ సంవత్సరం వరకూ ఆకలి ఎరక్కుండా తృప్తిపడతారనీ కబుర్లు చెప్పి నీ కడుపు నిండేట్టు చూస్తాను. కాస్సేపు ఉండు" అన్నాడు.

కాకి అంతసేపూ ఎర్రనినోరు తెరుచుకుని నిశ్శబ్దంగా ఉన్నదల్లా అంతలో మళ్ళీ 'కావు కావు' మని అరిచి, రెక్కలు టప టప లాడించి తలతిప్పి ఒకసారి కనకయ్యశాస్త్రి వంక చూసి, రివ్వున ఎగిరిపోయింది. 'దానికి పిండం అక్కర్లేదు కాబోలు' లనుకున్నాడు కనకయ్యశాస్త్రి. అంతలో అతనికి ఒక పెద్ద అనుమానం వచ్చింది. 'అసలు కాకులేంతిని బతుకుతాయి?' అని ప్రశ్నించుకున్నాడు. 'గింజలా?కాయలా? ఆకులా?' అని కాసేపు వితర్కించుకున్నాడు. ఎటూ తేలలేదు. 'పోన్లే మన కెందుకు? కాకులేం తిని బతికితే మనకెందుకు? మన సంగతి మనం చూసుకోడం మంచిది' అనుకున్నాడు.

తర్వాత ఆశ నిండిన కళ్ళతో వీధి చివరకు మెడ నిక్కించి చూశాడు. తనకు కావలసిన వారెవరూ కనబడలేదు. ఒక పదేళ్ళ కుర్రవాడు మాత్రం నూనె సీసా చేతిలో పట్టుకుని జారిపోతున్న లాగును మరొక చేత్తో పైకి లాక్కుంటూ నడిచి వస్తున్నాడు.

మబ్బులు పైన గుమిగూడి రొద చేస్తున్నాయి, పెద్ద సైన్యం ఆకాశంలో చేరి యుద్ధ భేరీలు మ్రోగిస్తున్నట్టు...

కనకయ్యశాస్త్రి లేచాడు. మాసిన బట్ట దులుపుకుని అటూ ఇటూ చూసి సత్రం మెట్లు దిగి కిందికి వచ్చాడు. రివ్వున వీస్తున్న చల్లనిగాలికి దుమ్ము లేస్తున్నది. అతడు రోడ్డు మీద నిలబడి ఒక్కక్షణం ఆలోచనలో పడ్డాడు. ఏమీ తోచక చేతివ్రేళ్లు విరుచుకున్నాడు. తర్వాత అనవసరంగా ఆవులించాడు.

అంతలో వర్షం ప్రారంభమైంది. ముందు పెద్ద పెద్ద చినుకులు 'టపటప' మని పడ్డాయి. తర్వాత ఒక అరనిమిషం ఏమీలేదు. అంతలో చూస్తూ చూస్తూ ఉండగానే కుంభవృష్టి ప్రారంభమైంది. ఆకాశం చిల్లిపడ్డట్టు, ధారగా కుండలతో కుమ్మరించినట్టు వర్షం పడటం మొదలైంది. కనకయ్యశాస్త్రి గబగబ పరుగెత్తి సత్రం మెట్లెక్కి వరండాలోకి చేరుకున్నాడు. వర్షం ఎడాపెడా పడుతున్నది. గాలి రివ్వున వీస్తున్నది. కనకయ్యశాస్త్రి చేతిని బయటికి చాపి వరండా చివరగా నిలబడ్డాడు. ఈ యేడాదికి ఇది మొదటి వర్షం. నిన్నటి వరకూ నిప్పులు చెరిగినట్టు ఎండ...నిప్పుల మీదినుంచి వచ్చినట్టు వేడిగాలి...వేసవి ప్రాణాలు తీసింది. ఇవాళ చల్లబడింది. పెనంమీద వేగుతున్నట్టున్న పృథ్వీమీద ఏ అజ్ఞాత దేవుడో కరుణించి నీళ్ళు కురిపిస్తున్నాడు.

కనకయ్యశాస్త్రికి పొద్దు తెలియలేదు గాని మొత్తానికి ఆకలివేస్తున్నది. బహుశా పది గంటలయుంటుదేమో! లోపల ఆకలి కరకర లాడుతున్నది. ఇప్పుడే ఏదన్నా ఏర్పాటు చేసుకుంటే తప్ప లాభంలేదు. లేకపోతే ఇవాళ కూడా పస్తే....

అతడు తడిసిన చేతిని తుడుచుకుంటూ 'ఇంత ఆకలి ఎందుకు పెట్టాడో దేవుడు నాకు' అనుకున్నాడు. అంతలో అతనికి నవ్వువచ్చింది. తిండికి లేకపోబట్టే తనకు ఇంత ఆకలి. అందరూ పుట్టేటప్పుడు 'ఈ పాడు ప్రపంచంలోకి, ఈ మాయలోకి, ఈ బురుదగుంటలోకి ఎందుకు వచ్చి పడ్డామా' అని ఏడుస్తారట. తాను పుట్టడమే తిండి తిండి ఆకలి ఆకలి అంటూ పుట్టివుంటాడు. అసలు తల్లి పొట్టలో ఉండగానే తనకు తిండియావ ఎక్కువై వుండాలి. ఆమె తిన్న తిండి అంతా గర్భంలో ఉండి తానేకాజేసి ఉండాలి. లేకపోతే తాను పుట్టగానే ఆమె చచ్చిపోయివుండదు. తాను నేలమీద పడిన రెండోరోజే ఆమె ఈ ప్రపంచం నుంచి సెలవు పుచ్చుకుని వెళ్ళిపోయింది. తనకు తల్లి ఎట్లా వుంటుందో తెలియదు. తండ్రి సరే సరి....ముందే పోయాడు. వారూ వీరూ చెప్పడం తనకు గుర్తు...తన తండ్రి తాను పుట్టక ముందు రెండు మూడు నెలల క్రిందట కొన్ని రోజులపాటు జబ్బుపడ్డాడు. జీవితంలో ఎన్నడూ జిర్రున చీది ఎరుగని మనిషి. ఒక్కపూట అయినా పక్క వెయ్యని మనిషి, నలుణ్ణి, భీముణ్ణి మరిపించగల విధంగా వందలాది మందికి ఒక్కచేతి మీద వంటచెయ్యగలిగిన మనిషి, పక్షం రోజులపాటు జబ్బుపడి వైద్యుడు చెప్పిన ప్రకారం నోరుకట్టుకున్నాడు. కాని జబ్బు తగ్గగానే పథ్యం చేసే మాత్రపు ఓపిక లేకపోయింది. ఆబగా అన్నీ తిన్నాడు. ఏమయిందో, ఏమో తెలీదు. ఒక్క రోజులో చిలకెగిరి పోయింది. ఆ తర్వాత తనను కడుపులో పెట్టుకుని ఆ తల్లి ఏ బాధల్ను పడ్డదో ఎవరికీ తెలీదు. తిన్నదో, పస్తులున్నదో కూడా ఎవరికీ తెలియదు. తనను నేలమీద పడేసి తాను కూడా వెళ్ళిపోయింది.

కనకయ్యశాస్త్రికి తన వయస్సెంతో సరిగ్గా తెలియదు. పుట్టిన తేదీ, సంవత్సరం, వగైరా లేవీ అతనికి ఖచ్చితంగా తెలియవు. తెలియక పోయినందువల్ల అతనికి వచ్చిన నష్టమూ లేదు. చిన్నతనంలో గాలికి పెరిగాడు. వారి యింటా వీరి యింటా వారాలు చేసుకొని తిన్నాడు. కొన్నాళ్ళు వీధి బళ్లో చదువుకుందామని చూశాడు. అన్నాళ్ళూ పంతుల గారి యింట్లో ఆ పని యీ పనీ చివరకు వంటపనికూడా చెయ్యడంతో సరిపోయింది. అందువల్ల అతనికి వంట వచ్చినంతగా చదువు రాలేదు. అక్షరాలు కూడా సరిగా రాకుండా చదువు ముగిసింది. తర్వాత ఒక పురోహితుడివద్ద చేరాడు. ఆయన ఇంట్లో ఆయన కాక రోగిష్టిమారి భార్య, పదమూడు మందో పధ్నాలుగు మందో సంతానమూ...లంకంత కొంప...కొంపనిండా పిల్లలూ....వారి దగ్గులూ, జలుబులూ.... బియ్యమూ....ఖర్జూరపు కాయలూ... తమలపాకులూ.... వక్కలూ... మాసినగుడ్డలూ... ఇది వాతావరణం. కొన్నాళ్ళకు ఆయన పెద్దవాడైపోయాడు. పోయేముందు మాటా పలుకూ లేదు. ఆయన పోగానే ఆయన సంసారం అంతా ఎక్కడో, దూరపు పల్లెటూరికి, ఆమె పుట్టింటికి వెళ్ళి పోయారు. అప్పుడు బహుశా తన పన్నెండవ యేట కనకయ్య శాస్త్రి వీధిన పడ్డాడు. సెంటర్లో ఉన్న సత్రంలో మకాం. వాళ్ళనూ, వీళ్ళనూ ఆశ్రయించి వంటకు సాయంగా వెళ్ళడం, శవాలను మోయడం, క్షుద్ర దానాలు పట్టడం, తద్దినాలకూ, మాసికాలకూ భోక్తగా వెళ్ళడం...ఇదీ పని. పర్వదినాల్లో కృష్ణ ఒడ్డున మంచి ప్రాక్టీసు ఉంటుంది. రోజుకు రెండో మూడో సంపాయిస్తాడు. కాని అతని దగ్గర డబ్బు నిలవదు. అలా అని పెద్ద దుర్వ్యసనాలేవీలేవు. కుతి అయినప్పుడు చాటుగా బీడీలు కాలుస్తాడు. మిఠాయి దుకాణాల్లో అవీ ఇవీ కొనుక్కుని తింటాడు. సత్రంలో తీరికవేళల భుక్తాయాసం తీరడం కోసం పేకాట ఆడతాడు. అడ్డాటలో అతనిది పెద్ద చెయ్యి. మూడేళ్ళకిత్రం కాబోలు ఒక్క తప్పు చేశాడు. ఎన్నడూచెయ్యని తప్పు. ఆనాడు శివరాత్రి కాబోలు. కృష్ణ ఒడ్డున నాలుగైదు రూపాయలు సంపాయించాడు. రెండు రూపాయలుపైగా తిండి తిన్నాడు. సత్రానికి వచ్చి మమూలు చోట పడుకున్నాడు నిద్రపట్టలేదు. ఉదయం అంతా కృష్ణలో అంతా స్నానం చేసిన రకరకాల స్త్రీలను చూశాడు. తడి చీరెలలో వంపు సొంపులు చూశాడు. దుస్తులను మార్చుకోంటున్న కొందరిని చూశాడు. అన్నీకలసి నిద్రపట్టనీయలేదు. మన్మథుడు బాణాలు గుప్పించి వదిలినట్టున్నాడు. అప్పుడు చివాలున లేచి అలా కాస్సేపు నడిచివద్దామని బయలుదేరిన వాడల్లా ఒక సినిమా హాలు వెనక పాకల దగ్గర తేలాడు. ఆ పాకలన్నీ చీకటి ముద్దల్లాగు, భూదేవి శరీరం మీద లేచిన వ్రణాల్లాగున్నాయి. అక్కడ రెండు రూపాయలకు కేవలం రెండు రూపాయలకు, సుఖం కొనుక్కున్నాడు, తిరిగి వచ్చేశాడు. కాని అది అతని కొంప ముంచింది. ఒక నాటు వైద్యుణ్ణి బతిమాలుకుని, అతనికి అడ్డమైన చాకిరీ చేసిపెట్టి రోగం నయం చేసుకోవలసి వచ్చింది.

ఇక ఇప్పుడున్న రోగమల్లా ఒక్కటే... ఆకలి... దానివల్లనే గుండె నొప్పి... కనకయ్యశాస్త్రి నిట్టూరుస్తూ గోడకానుకుని కూలబడ్డాడు. చలిచలిగా వుంది వర్షం ఇంతలో తగ్గేట్టు లేదు. ఒక్క బీడీ వుంటే బాగుండు ననిపించింది. కాని మొలలో పైసా కూడా లేదు. నిజానికి యిప్పుడు బీడీ కాలుస్తుంటే ఎంతో బాగుంటుంది. చూసేవారు కూడా ఎవ్వరూ లేరు. ఒక్కొక్క దమ్ము పీలుస్తుంటే చురచురలాడుతూ ఎంతో మజాగా ఉంటుంది కాని ఏం లాభం?

అతడు మళ్ళీ రోడ్డు చివరకు చూశాడు. ఎవరూ లేరు. తన కివాళ కూడా అన్న ప్రాప్తి ఉన్నట్టులేదు. ఈ ఊహ రాగానే అతని శుష్కించిన శరీరం జలదరించింది.

అతడు అంతలోనే చప్పరించి "ఆс ఇంత ఊరుంది. ఊరు గొడ్డుపోలేదు. ఏమూలలనో కనీసం ఎవరో ఒకరయినా పోకపోతరా? అందులోనూ సీజను మంచిది కాదు. జబ్బుల సీజను. గుండెజబ్బులు...కలరాలు వగైరా ఎన్నిటికో సీజను. నా అదృష్టం బాగుంటే ఏదో ఒక కబురురాకపోదు. మరో అరగంట చూద్దాం..." అనుకున్నాడు ధైర్యంగా.

తర్వాత తల తడువుకున్నాడు. సన్నగా ఈలవేద్దామనుకున్నాడు. వెయ్యబోయి, అంతలోనే ఆగిపోయాడు. గొడుగు వేసుకొని ఒక పంతులమ్మ కాబోలు నడుం క్రిందనుంచి చప్పగా తడిసిపోయి రోడ్డుమీద నడచి పోతున్నది. ఈలవేస్తే అనవసరంగా గొడవయిపోతుందని అగిపోయాడు.

వర్షం ఉధృతం కొంచెం తగ్గింది. నెమ్మదిగా నిలిచి కురుస్తున్నది. కాస్సేపటిలో తెరిపి యివ్వవచ్చు ననిపించింది. అతడలాగే వర్షంవంక చూస్తూ కూర్చున్నాడు. రోడ్డంతా జలమయమైపోయింది. రోడ్డు ప్రక్కన కాలవలోని నీరు రోడ్డు మీదికి ఎదురు ప్రవహిస్తున్నది. వర్షంలో తడిసి వచ్చిన కాకి ఒకటి అతనికి కొంచెం దూరంలో నిలబడి ముక్కుతో వొళ్ళు తుడుచుకుంటూ రెక్కలు విదిలించుకుంటూంది. కనకయ్యశాస్త్రి దాన్ని చూసి 'ఆరె మళ్ళీ వచ్చావ్' అన్నాడు. కాని అతనికి అంతలోనే అనుమానం వచ్చింది. ఇది ఇందాకటి కాకి అవునో, కాదో! వీటితో గొడవ ఏమిటంటే అన్ని కాకులూ ఒక్కలాగే ఉంటాయి. ఇదీ, అదీ ఒకటి అవునో కాదో తెలుసుకునే వీలులేదు. మనుషులు అలా కాదు. ఒకళ్ళున్నట్టు సాధారణంగా మరొకరుండరు.

అది సరేనయ్యా! ఇప్పుడు వర్షం తగ్గింది. మరో పదినిమషాల్లో పూర్తిగా తగ్గిపోతుంది. అప్పుడు తాను ఇక వేట సాగించాలి. తిండికోసం వేట. నిజమే. ఈ వర్షం తగ్గితేగాని లాభంలేదు. వర్షం ఇలాగే కురుస్తూవుంటే తనకోసం ఎవరూ రారు. తామెక్కడికీ వెళ్లేందుకు వీలులేదు. అతడు 'వర్షం తగ్గాలి, బాగా తగ్గిపోవాలి...' అనుకుంటూ కూర్చున్నాడు. గుండెలు చేత్తో రుద్దుకుంటూ, ఈ నొప్పేమిటి? ఏమైనా గుండె జబ్బేమో!

అతని ప్రార్థనలు ఫలించినట్టుగా మరో పది నిముషాలలోనే వర్షం బాగా తగ్గిపోయింది. వీధిలో మళ్ళీ జనసంచారం, సందడీ మొదలైంది.

అతడు వచ్చిపోయే జనాన్ని కాస్సేపు చూచి తర్వాత విసుక్కుంటూ లేచి ఇవతలికి వచ్చాడు. నెమ్మదిగా నడిచి ప్రక్క వీధిలోకి వచ్చాడు. అక్కడ కొన్ని దుకాణాలున్నాయి. ప్రత్యేకమైన దుకాణాలు. అక్కడ తాళ్ళు, వేళ్ళూ, చాపలూ, వెదురు బొంగులూ, కుండలు వగైరా అంతిమ యాత్రకు కావలసిన సామగ్రి అమ్ముతారు. అతడా వీధిలో నెమ్మదిగా ప్రతి దుకాణం వంకా చూస్తూ నడిచాడు. ఏమీ గిరాకీ ఉన్నట్లు అనిపించలేదు. మళ్లీ ఆ సందుదాటి మార్కెట్ ముందుకు వచ్చాడు. అక్కడ జన సందోహం విపరీతంగా వుంది. కూరలు కొనేవారూ, పూలూ, పళ్లూ కొనేవారూ, మాంసాహారం కొనేవారూ అంతా హడావిడిగా ఉన్నారు. మార్కెట్ ముందు గంపల్లో కోళ్లున్నాయి. అతడు మళ్ళీ సత్రం ముందుకు వచ్చేశాడు. అక్కడ తన సహచరులెవరూ కనబడలేదు. ప్రాణం ఉసూరుమన్నది.

కాస్సేపు కూర్చుందామా' అనుకున్నాడు, కాని కూర్చోలేదు. 'అబ్బే! కూర్చుంటే ఎలాగ?' అనుకున్నాడు. తర్వాత మళ్ళీ నడక సాగించాడు. ఇటు అటు అని లేకుండా వీధులన్నీ తిరిగాడు.

కుక్క ఒకటి అతని వెంటనే నడుస్తూ వచ్చింది. అది ఎందుకు అతని వెంట నడుస్తున్నదో తెలియలేదు. కొద్దిసేపటి తర్వాత అతడు దాన్ని గమనించి ఆగాడు. అదికూడా ఆగి నాలికచూపి అతని వంకనే చూస్తూ నిలబడింది. అతడు నడక సాగించగానే అదికూడా నడవటం ప్రారంభించింది. అతనికి తమాషా అనిపించింది. కొంతదూరం నడిచి మళ్ళీ ఆగాడు. అదికూడా ఆగింది. అతనికి నవ్వు వచ్చింది. దానివంక జాగ్రత్తగా చూశాడు. తిండిలేక కాబోలు అది కృశించిపోయి బలహీనంగా ఉంది. 'కుక్కలకు కూడా తిండి లేదన్నమాట' అనుకున్నాడతడు. వెనుదిరిగి నడిచాడు. కుక్క కూడా ఒక్కక్షణం ఆగి వెనుదిరిగి అతని వెంటనే నడక సాగించింది. అంతలో ఏమయిందో ఏమో కుక్క ఆగిపోయింది. మరుక్షణంలో రెండు బలిసిన పెంపుడు కుక్కలు పెద్ద పులుల్లా అరుస్తూ దానిమీద పడ్డాయి. అది ముడుచుకుని 'కుయోం' అంటూ వెనుదిరిగి పారిపోయింది.

కనకయ్యశాస్త్రి 'ఉస్సు' రని నిట్టూర్చి మళ్ళీ నడక సాగించాడు. గుండెలో కలుక్కుమంటున్నది.

అంతలో అతడు ఒక ఇంటిముందు ఆగిపోయాడు. పెద్ద పెంకుటిల్లు...లోపల విశాలమైన ఆవరణ. ఆవరణలో ఏవో చెట్లు చిన్నగేటు...

కనకయ్యశాస్త్రి కొంచెం ముందుకు వెళ్ళి లాంతరు స్తంభం క్రింద నిలబడ్డాడు. అతనికేదో స్ఫురించింది. ఛాతీమీద కుడివైపున చేత్తో రుద్దుకుంటూ అలాగే నిలబడి పోయాడు.

వర్షం బాగా తగ్గిపోయింది. మబ్బులు విడిపోయి ఇప్పుడిప్పుడే సూర్యకిరణాలు బంగారు రంగులో వ్యాపిస్తున్నాయి. కనకయ్యశాస్త్రి వేళ్ళు విరుచుకుంటూ తలఎత్తి ఆకాశంవంక చూశాడు. నీళ్ళతో పొట్టలు నింపుకుని ఉదయం అనగా వచ్చి భూమిమీద దాడిచేసిన మబ్బులు తనబరువు దింపుకొని తేలికపడి దూదిపింజల్లాగా తేలిపోతున్నాయి.

కనకయ్యశాస్త్రి ఆలోచనలో పడ్డాడు. పెంకుటిల్లు తనకు తెలుసు. ఆ యింటికి ఇంతకముందు రెండు మూడుసార్లు చంద్రమ్మకు సాయంగా వంటకు వచ్చాడు. ఆ యింటి యజమాని రిటైర్డ్ ఆఫీసరు. మనిషి చాలా మంచివాడు. కొడుకులు ఇద్దరో ముగ్గురో ఎక్కడో హాయిగా పెద్ద ఉద్యోగాలే చేస్తున్నారు. ఇద్దరాడపిల్లలకూ పెళ్ళిళ్ళయి అత్తవారిళ్ళలో హాయిగానే ఉన్నారు.

కనకయ్యశాస్త్రి మళ్ళీ చేతివ్రేళ్ళు విరుచుకున్నాడు. ఆ వ్రేళ్లు కొద్దిగా వొణుకుతున్నాయి. ఆయింటిగుమ్మంవైపు చూస్తూ ఆలోచనలో పడ్డాడు. ఆ యింటి యజమానికి వారం రోజుల క్రిందట హార్ట్ఎటాక్ అనబడే గుండెజబ్బు వచ్చింది. ఆ విచారం మూడు రోజుల క్రిందట చంద్రమ్మ ద్వారా అతనికి తెలిసింది. ఆమె మాటల సందర్భంలో ఆయన ధర్మరాజులాంటి వాడనీ, కలియుగంలో ఉండవలసిన మనిషికాదనీ, ఇలాచాలా చెప్పింది. అప్పుడే క్రింద పెట్టె పరిస్థితి వచ్చిందన్నట్లు కూడా చెప్పింది.

కనకయ్యశాస్త్రి తనలో తానే 'ఏమయింది?' అనుకున్నాడు. 'ఏమీ కాలేదేమో' అని కూడా అనుకున్నాడు. చంద్రమ్మ చెప్పిన వివరాల ప్రకారం ఆయన ఇవాళో రేపో అన్నట్టుగా ఉన్నాడు. ఇప్పుడు చూస్తే ఇల్లు ప్రశాంతంగానే ఏమీ జరగనట్టుగానే ఉంది.

అతడు అటూ యిటూ రెండుసార్లు తిరిగాడు. ఆ యింటిపంచలో కొందరున్నారు. కొంచెం హడావిడిగా ఉన్నట్లు అనిపించిందీసారి. అతడు మళ్ళీ లాంతరు స్తంభం క్రిందికి వచ్చి నిలబడ్డాడు.

అంతలో ఆ యింటిముందు రిక్షా ఒకటి వచ్చి ఆగింది. అందులో నుంచి ఒక వ్యక్తి డాక్టరులాగా ఉన్నాడు... దిగి లోపలికి వెళ్ళాడు. ఆ యింటి యజమాని కొడుకేమో, ఒక పాతికయేళ్ళ యువకుడు కూడా దిగి లోపలికి వెళ్ళాడు.

కనకయ్యశాస్త్రి గడ్డం నివురుకుంటూ 'బహుశా అంతా అయిపోతుంది, లేకపోతే ఈపాటికే అంతా అయిపోయిందేమో?' అనుకున్నాడు. గుక్కెడు ప్రాణాలు పోవటం ఎంత సేపు? చిటికెలో వ్యవహారం అసలే గుండెజబ్బు... పైగా పెద్దతనం... కోలుకోవటం అనేది ఉండదు. అసలు గుండెకాయేకదా అన్నిటికీ మూలం? దానికి ఏమి రానేకూడదు. అసలు గుండెకాయేకదా అన్నిటికి మూలం? దానికి ఏమీ రానేకూడదు. వచ్చిందంటే మరింతకేముంది. క్షణాల్లో చిలకెగిరిపోవడం ఖాయం.

కనకయ్యశాస్త్రికి అప్పుడొక బీడీ ఉంటే ఎంతో బాగుండుననిపించింది. ఆ తర్వాత ఆ గుమ్మం వంకనే చూస్తూ గడ్డం చేత్తో నివురుకుంటూ నిలబడ్డాడు.

నెమ్మదిగా నిమిషాలు గడిచాయి. పదో, పదేహేనో నిముషాలు...కాలం పొట్ట పట్టినంత విపరీతంగా తిండి తిని కదలలేని కొండచిలువలా కదులుతున్నది. కనయ్యశాస్త్రికి ఛాతి కుడివైపు గుండెలో సన్నగా నొప్పి, తెరలు తెరలుగా నొప్పి. అతడు గుండెమీద చేత్తో తడువుకుంటూ 'ఇది ఆకలివల్ల వచ్చిన నొప్పి. కడుపునిండా పిండం పడితే అదే తగ్గిపోతుంది' అనుకున్నాడు. అంతలో 'తనకు గుండె జబ్బు కాదుగదా!' అని అనుమానం వచ్చింది. ఆ ఆలోచనతో నవ్వుకూడా వచ్చింది. తనకు గుండె జబ్బేమిటి? బాగా కలిగిన వాళ్ళకు సంపన్నులకు మాత్రమే వస్తుందని. తిండికి లేనివాళ్ళకు రాదు. ఇలా నొప్పి ఇంతకుముందు చాలా సార్లు వచ్చింది. హాయిగా తిని పడుకుంటే లేచేసరికి ఏమీ ఉండేదికాదు. ఇప్పుడూ అంతే.

ఎదురుగా ఎంగిలి ఆకులకోసం మూడు నాలుగు కుక్కలు కొట్లాడుకుంటున్నాయి. ఒక బలిసిన కుక్క పెద్దపులిలాగా గాండ్రిస్తూ మిగిలిన వాటిని దూరంగా తరిమి కొడుతున్నది.

కనకయ్యశాస్త్రి ఆ యింటి గుమ్మం వైపే చూపులు నిలిపి లాంతరు స్తంభాన్ని ఆనుకుని నిలబడ్డాడు.

అంతలో వాళ్లు వస్తున్న సవ్వడి వినిపించింది. ఆ యువకుడు, డాక్టరూ మాట్లాడుకుంటూ ఇవతలికి వచ్చారు. తర్వాత డాక్టరు రిక్షా ఎక్కి వెళ్ళిపోయాడు. ఆ యువకుడు గేటు దగ్గరే నిలబడ్డాడు.

కనకయ్యశాస్త్రి గబగబ అడుగులు వేసి అతన్ని సమీపించాడు. ఆ యువకుడు కనకయ్యశాస్త్రి వంక ప్రశ్నార్థకంగా చూశాడు.

కనకయ్యశాస్త్రి నవ్వుతూ గొంతు సవరించుకుని 'బాబుగారి కెట్లా ఉంది నాయనా?' అని అడిగాడు. అతని గొంతు అతనికే వికృతంగా వినిపించింది. మళ్ళీ 'ఆయనకు వొంట్లో బాగులేదని విన్నాను. ధర్మరాజులాంటి మనిషి. చెయ్యెత్తి దణ్ణం పెట్టవచ్చు' అని చంద్రమ్మ మాటలే వల్లెవేశాడు.

"మీరెవరు?" అని ప్రశ్నించాడా యువకుడు.

కనకయ్యశాస్త్రి తటపటాయించి 'వంటలు చేసుకుంటూ వుంటాన్నేను. మీ యింటకి కూడా రెండు మూడు సార్లు వచ్చాను. ఇప్పుడు అవతలి వీధిలో వంటకుపోతూ ఇలా ఆగి అడిగాను మిమ్మల్ని...అంతే....' అన్నాడు. గుండెల్లోపోటు ఎక్కువైనట్టున్నది. 'తడబడుతూ మాట్లాడానా?' అనుకున్నాడు ఒక్కక్షణం.

ఆ యువకుడు మామూలుగా 'బాగానే వున్నారు. మొన్న కొంచెం హడావిడి అయిందిగాని కోలుకున్నారు. ఈ పూట లేచి తిరుగుతున్నారు కూడా. ఇంకేమీ ఫరవాలేదన్నాడు డాక్టరు...' అని చెప్పాడు.

'డాక్టర్లకేం, అలాగే చెబుతారు. కాని మన జాగ్రత్తలో మనం ఉండాలి. గుండె జబ్బు మంచిది కాదు. మాదర్చద్ జబ్బు' అన్నాడు కనకయ్యశాస్త్రి. అతనికి తన గుండెమీద ఎవరో సమ్మెటతో కొడుతున్నట్టుగా, గుండెనెవరో పట్టుకుని పిండుతున్నట్టుగా అనిపించింది. వొళ్ళంతా చెమటలు పట్టాయి.

ఒక్కక్షణం నిశ్శబ్దం. ఆ యువకుడు లోపలికి వెళ్ళేందుకు ఉద్యుక్తుడవుతున్నాడు. అంతలో లోపలి నుంచి ఎవరో వచ్చారు. కనకయ్యశాస్త్రి అంతలో 'వస్తాను బాబూ; అవతల వేళ అయిపోతున్నది. వాళ్ళెదురు చూస్తూ వుంటారు' అంటూ గుండెలు బిగపట్టుకుని నడిచాడు.

వెనుకనుంచి 'వీడెందుకు వచ్చాడు ఇక్కడికి. ఏమిటి మాట్లాడుతున్నాడు?' అని ప్రశ్న వినిపించింది.

"అసలతనెవరు?"

"ఆ! పీనిగలు మోసేవాడు."

ఇంతవరకు వినిపించింది. కనకయ్యశాస్త్రి గాభరాగా తన నెవరో తరుముతున్నట్టు అడుగులు వేసి వీధి మలుపు తిరిగాడు. ఒక్కక్షణం ఆగి గుండె చేత్తో పట్టుకుని మళ్ళీ నడిచాడు. ఆయాసంగా ఉంది. పళ్ళు బిగ్గపట్టాడు. వొళ్ళంతా చెమటతో తడిసిపోతున్నది. దోవలో రెండు మూడు చోట్ల ఆగి విశ్రాంతి తీసుకుని చివరకు సత్రం చేరుకున్నాడు.

అక్కడ ఎవరూ కనిపించలేదు. పళ్ళ బిగవున బాధను అణిచి పెట్టుకుంటూ వరండాలో గోడకు చేరగిలబడి కూర్చున్నాడు. అంతలో కళ్ళవెంట, ఎందుకో నీళ్ళు వచ్చాయి. క్రమంగా జారి గోడ పక్కగా పడుకుండిపోయాడు. ఎటు తిరిగి పడుకున్నా నొప్పి ఆగలేదు. గుండెచేత్తో పట్టుకుని సన్నగా మూలుగుతూ కళ్ళు మూసుకుని పడుకుండిపోయాడు. ఒక్కసారి మాత్రం కళ్ళు తెరిచి చూస్తే రోడ్డుమీద గుర్రంలా నడిచిపోతున్న పడుచుపిల్ల కనిపించింది. ఎదురుగా పంపుదగ్గర ఇందాకటి నడివయసు యువతి నీళ్ళు పట్టుకుంటూ నిలబడి వుంది. ఆమె మళ్ళీ అనవసరంగా చీరెను పిక్కలు కనిపించేలా పైకి లాక్కుని నడుముమీద చెయ్యి పెట్టుకుని నిలబడి వుంది. పంపునుంచి

నీటిధార తగ్గిపోతున్నదని కాబోలు ఆదుర్దాగా చూస్తున్నది. అంతలో బిందె నిండకుండానే ధార ఆగిపోయింది. ఆమె విసుక్కుంటూ సగం నిండిన బిందెను భుజానికెత్తుకుని వెళ్ళిపోయింది.

మళ్ళీ ఆకాశంలో సందడి మొదలైంది. మబ్బులు గుమిగూడాయి. మళ్ళీ యుద్ధానికి వచ్చిన సైన్యం లాగుని హడావిడి చేస్తున్నాయి. మళ్ళీ చీకట్లు కమ్ముకొస్తున్నాయి.

కనకయ్యశాస్త్రి కళ్లు మూసుకున్నాడు. చీకటి...అంతా చీకటి...అందులో ఎక్కడో ఏదో సంచలనం, కలో నిజమో తెలియలేదు. తాను ఉదయం మాట్లాడిన కాకి వేగంగా ఎగురుతూ దేశమంతా తిరిగి కొద్ది సేపట్లో వేలాది కాకులను ప్రోగుచేసుకుని వచ్చింది. రోడ్డుమీద, సత్రంలో, వరండాలో అంతటా కాకులే రణగొణ ధ్వనిగా అరుస్తున్నాయి.

కనకయ్యశాస్త్రికి చిన్నతనంలో ఎక్కడో చూచిన నిలువెల్లా పూచిన చెట్టు గుర్తుకు వచ్చింది. అదేం చెట్టు? తాను చూచినప్పుడు దాని నిండా పువ్వులే....ఆకులే ఉన్నట్టులేవు, 'ఎక్కడ చూశానా?' అని ఆలోచన వచ్చింది కాని ఎక్కడ చూశాడో గుర్తురాలేదు.

అతడు కళ్లు గట్టిగా మూసుకున్నాడు. ఎప్పుడో చూచిన సముద్రం...ఒక తిరణాల అందులో తనెక్కి తిరిగిన రంగుల రాట్నం...గాలి బుడగలు... ఎప్పుడో చూచిన గాలికొట్టిన బంతిలాటి కుర్రవాడు. నలుగురైదుగురు వయసు మళ్ళిన విధవలు. భోజన పదార్థాలతో నిండిన విస్తళ్లు ...నేతిగిన్నెలు కాకి పిండాలు...నువ్వుల కుప్పలు...ఏడు కట్ల సవారీలు. 'శవాన్ని ఇంట్లో పెట్టరాదు. రోడ్డుమీదే ఉంచాలి...చెడ్డనక్షత్రం మాత్రం' అనే మాటలు, నిశ్శబ్దంగా కూర్చున్న మనుషులు, ఆఖరుకు పచ్చని పిక్కలు. ఆ పిక్కలమీద నల్లని వెంట్రుకలు...ఆ తర్వాత అంటే చీకటి శూన్యం.

ఎవరో పిలుస్తున్న సవ్వడి. 'ఆ! వస్తున్నా వంటకా? ఎవరయినాపోయారా? భోజనం పెట్టి మనిషికి పాతిక రూపాయి లివ్వాలి. అసలే తీరికలేక ఛస్తున్నాం. సరే అంటే వస్తాం...లేకపోతే లేదు. సరేనా? అయితే పదండి.

తర్వాత ఒక గంటసేపు వర్షం కురిసింది. రాత్రి పొద్దుపోయిన తర్వాత వచ్చారు అతని సహచరులు. వారిలో ఒకడు భుక్తాయాసంతో గోడ కానుకుని కూర్చుని రెండో వాడితో 'ఒరే సత్యం! ఈ కనకయ్యగాడు మొద్దులాగా ఎట్లా నిద్రపోతున్నాడో చూడు' అన్నాడు.

రెండోవాడు పెద్దగా నవ్వుతూ వెళ్ళి లైటువేసి కనకయ్యశాస్త్రిని లేపుదామని దగ్గరగా వెళ్ళి బొమ్మలాగా నిలబడిపోయాడు.

మొదటివాడు గూట్లో నుంచి పాత పేక అందుకుని కలుపుతూ అట్లా నిలబడ పోయావేంరా? వాణ్ణి లేపు. ఎక్కడో గొడ్డులాగ పీకలదాకా మెక్కివచ్చి పడుకున్నట్టున్నాడు. ఒక గంటసేపు ఆడుకుందాం..లేపువాణ్ణి...' అన్నాడు. అంతలో రెండోవాడి వాలకం చూసి తాను లేచి వెళ్ళి చూశాడు. అతని కళ్ళు రెప్పలు పడలేదు.

కనకయ్యశాస్త్రి కదలకుండా కళ్లు తెరుచుకుని వెల్లకిలా పడుకుని ఉన్నాడు. అతని చుట్టూ పైనా క్రిందా, అంతటా చీమలు అసంఖ్యాకంగా పాకుతున్నాయి.

◆◆◆